

Postmarkaren

Årsbok för Postmuseum 1999

Postryttaren

POSTMUSEUM

BESÖKSADRESS

Lilla Nygatan 6
T-banan Gamla Stan

POSTADRESS

Box 2002
103 11 STOCKHOLM

TELEFON

08-781 17 55
08-781 17 56 (biblioteket)

TELEFAX

08-20 90 21
08-20 54 26 (biblioteket)

E-POSTADRESSER

postmuseum@posten.se
biblioteket@posten.se

INTERNETADRESS

www.posten.se/museum

POSTMUSEI VÄNNER

Medlemskap i *Föreningen Postmusei Vänner* erhålles genom att betala in medlemsavgiften på 125 kronor till föreningens postgiro 1293-0. Medlemmar erhåller bland annat årsboken *Postryttaren* och programbladet *Nytt på Postmuseum* och har fri entré till museet samt vänpriser på vissa varor i butiken.

Korrespondens till föreningen kan ställas till ordföranden:

Börje Wallberg
ÖRSKÄRSVÄGEN 6
182 45 ENEBYBERG

Postryttaren

Årsbok för Postmuseum 1999

ÅRGÅNG 49

REDAKTIONSKOMMITTÉ FÖR

Postryttaren

Erik Hamberg
Sven-Rune Johansson
Egon Jonsson
Gösta Karlsson
Karin Svahn
Sven-Åke Tirén

REDAKTÖR
Erik Hamberg

OMSLAGSBILDEN:

Världens äldsta frimärkssamling?
Elva av de tjugotvå frimärkena
i Olof Arborelius' skissbok.

FOTO: SVEN TIDEMAN

Postryttaren 1999.

© *Postmuseum* samt *artikelförfattarna*

Brödtexten är typograferad med
Berthold Garamond samt
10/12 pp Postryttaren, en modifierad
Berthold Garamond. Linjären är Syntax.

Repro och tryck är utfört av
Risbergs Tryckeri i Uddevalla, 1999.
Inlagan är tryckt på 115 g Multi Art Silk och
pärmöverdraget på 130 g Elektra.
Bokbinderiarbetet utfördes av
Barresjö Bokbinderi i Stockholm.
Form av Grafisk Studio Ring.

ISSN 0586-6758

Innehåll

Förord	7
GUNNAR NORDLINDER	
Världens äldsta frimärkssamling?	9
– om Olof Arborelius och de första samlarna	
BJÖRN SYLWAN	
Postens konst- och programråd 1948–1998	47
EGON JONSSON	
Lars Sjööbloms svenska frimärken 1995–1996	77
JANE ROTHLIND	
Samuel Åkerhielm	95
– ’direktör för postväsendet i riket och provinserna’	
ERIK HAMBERG	
Vår postala konvention med USA	103
BERTIL I. LARSSON	
Postanstalten-stämplarna 1939–1991	129
INGEMAR WÅGERMAN	
44 år på Postgirot	153
BRITT WOLF	
Verksamhetsberättelse 1998	159
Föreningen Postmusei Vänner 1998	179

Förord

Övergången till ett nytt årtusende är på många sätt symbolladdat. Att säga att mycket har skett sedan det senaste millennieskiftet eller för den delen det senaste sekelskiftet är att uttala en självklarhet. Vad som är nytt för vår tid är att förändringarna i tillvaron sker i ett allt mer accelererande tempo. De senaste årens utveckling sägs komma att revolutionera vår tillvaro lika mycket som hela den industriella revolutionen gjorde. Datorernas intåg och utvecklingen inom Internet har förändrat det mesta.

Posten genomgår stora förändringar som intimt hänger ihop med samhällsförändringarna. Internet, liksom tidigare införandet av telefon och fax, kommer i allt högre grad att påverka informationsflödet. Det fysiska brevet lär bli mer sällsynt i framtiden, medan allt snabbare överföring av meddelanden tar de elektroniska vägarna.

I skärningspunkten mellan gammalt och nytt blir museer extra spännande och intressanta. I tider av stora samhällsförändringar ökar intresset för historia och kulturhistoria. Det finns ett behov av att vara förankrad i det som varit när förändringarnas vindar blåser. För någon rör det sig om nostalgi eller sökande efter trygghet bakåt till en tid där man redan har facit. För andra handlar det om att hitta mönster i förändringarna, att försöka lära av det som varit och finna nycklar till hur framtiden kan komma att te sig.

Postmuseum har en intressant position i museisverige. Som museum i ett av landets största kommunikationsföretag har det unika möjligheter att följa och iaktta de väldiga förändringar som sker, inom företaget och i samhället. Några exempel på vad som nu och i framtiden kommer att bli Postmuseums uppgift att dokumentera och på olika sätt åskådliggöra är:

- År 1996 genomfördes projektet *Det nya brevnätet*, den största förändringen sedan postnummerreformen 1968. Det bygger mycket på ny, digitaliserad teknik med gigantiska, datorstyrda brevsorteringssmaskiner som navet kring vilken verksamheten sker. Här har en del studier redan gjorts.
- Torget, en av Europas populäraste s.k. Internetportaler byggdes upp av Posten. Vad denna pionjärgärning inneburit bör dokumenteras.
- Stora satsningar görs för närvarande på hopkoppling av Postens transportsystem för paket med varubeställningar via Internet. Vad för det med sig för den framtida utvecklingen?

Postmuseum inför 2000-talet

Millenniets sista år har för museets del nästan helt präglats av projektet Ett Postmuseum för 2000-talet, en genomgripande modernisering så att museet kan möta kraven från morgondagens besökare. Ombyggnaden är den största som gjorts sedan 1986 och omfattar hela museet utom källaren och basutställningen på bottenvåningen.

Vad är det då som görs och var ligger det nya?

Den största förändringen sker inom något som kommer att kallas *Post F@ktum*. Biblioteket som hittills varit hänvisat till ett rum och med de flesta böckerna förvarade i ett kompaktsystem blir nu öppet. Besökarna kan nu själva komma åt böckerna direkt i hyllorna. Därmed blir det lättare att direkt hitta fram till de böcker man är intresserad av. Ett stort antal frimärksskåp placeras helt

nära bibliotekets bokhyllor. På så sätt kan man studera frimärken samtidigt som man slår i frimärkscataloger eller läser om dem i filatelistisk litteratur.

Men museet tar här också på allvar klivet in i den digitala världen. Ett tjugotal datorer kommer att placeras ut med möjligheter att söka allt möjligt material. Bibliotekets böcker och tidskriftsartiklar kan till stor del sökas genom datoriserade kataloger, men här finns även databaser med 25.000 posthistoriska fotografier från slutet av 1800-talet och framåt. En annan databas innehåller 500 unika brev från museets samlingar som sällan eller aldrig har ställts ut. I en tredje databas kan våra föremål beskådas på bild tillsammans med beskrivning. På detta sätt öppnas helt nya möjligheter att ta del av vårt unika material.

Datorerna kommer att vara kopplade till Internet så att vem som vill kan söka kunskap var som helst i världen. Där finns mycket av intresse för filatelisterna eller allmänt posthistoriskt intresserade besökare. Det blir naturligtvis möjligt att söka även inom andra ämnesområden än filateli och posthistoria. Internet är också ett utmärkt medium för kommunikation och besökare ska kunna erbjudas möjlighet att skicka meddelanden.

Datorer är utmärkta som pedagogiska verktyg om man t.ex. förser dem med multimedieprogram. Museet har inför återinvigningen den 26 november 1999 producerat två nya interaktiva program. *Den frågvisse postiljonen* är ett spel med frågor och svar där man kan vinna priser. *Postdiligensen* är ett program där man kan följa en kvinna och en postiljon på en resa genom mellansverige år 1862. Överfall av stråtrövare hör till det man får uppleva under resan. Det

populära programmet *Filles frimärken* kommer att finnas kvar men också ett nytt program för de yngre, *Det glada postkontoret*. Förutom allt detta kommer det finnas möjlighet att titta på dataprogram om frimärken från Sverige, Europa och övriga världen.

En trappa upp i museet finns en helt ny basutställning om frimärken och vykort: *Märkvärdigt!* Den har två mycket spännande vinklingar – frimärket som bild och som samlarobjekt. Här får man se hur frimärket blir till från idé till färdigt märke. Man får också en inblick i samlandets mytomspunna historia och får lära sig grunderna i frimärkssamlandet.

Genom en lycklig slump sammanfaller förberedelserna för den nya basutställningen med upptäckten av landets, kanske t.o.m. världens första bevarade frimärkssamling. Det handlar om ett antal märken inklistrade i konstnären Olof Arborelius' skissbok från 1850-talets sista år. Mer om detta finns att läsa i denna årgång av *Posttryttaren*.

På samma våningsplan som basutställningen inrättas för första gången ett bemanat kafé. Konferensmöjligheterna förbättras i nya lokaler och det blir genom kaféet enklare att beställa lunch och middag för konferenser, banketter och fester.

Ett Postmuseum för 2000-talet är en satsning på ny pedagogik och ny teknik anpassad till besökarens krav och behov av kunskap och upplevelser idag. Det är museets sätt att delta i förändringarna och möta den nya tiden. Projektet kommer förhoppningsvis att ytterligare befästa museets roll som ett av de ledande postmuseerna i världen både vad gäller samlingar, tillgänglighet och pedagogik.

Gunnar Nordlinder

MUSEICHEF